

"גם לנשמה מגיע אוכל"

הלות מחסה חידוים ואקטוליה לפי סדר פרשיות השבוע

פרשת שמות שנת תשפ"ד

גיליון מספר: 410

1. האם מותר להוציא ספר תורה כדי לקרוא שנים מקרא ואחד תרגום? הוכח מפרשת השבוע!
2. למה כאשר קוראים לעלות לתורה קוראים לעולה בשמו ובשם אביו?
3. האם מותר ליהודי לקרוא לבנו בשמות של גוים? הוכח מפרשת השבוע!
4. כיצד גבר טובע וכיצד אישה טובעת? הוכח מפרשת השבוע!
5. האם משה רבינו כשנולד היה אדם קדוש או שנעשה אדם גדול ע"י שעבר על עצמו? הוכח מפרשת השבוע!
6. כמה זמן יכול אדם לחיות בתוך המים? הוכח מפרשת השבוע!
7. האם הדלקת אור במנורת ליבון בשבת היא איסור דאורייתא או איסור דרבנן? הוכח מפרשת השבוע!
8. אמא שציוחה על בנה שלא יעסוק בלכידת נחשים האם מחוייב לשמוע לה? הוכח מפרשת השבוע!
9. למה משה לא התפלל שהקב"ה ירפא אותו ולא יהיה כבוד פה וערל שפתיים?
10. הנוסע לדבר מצוה האם צריך לומר תפילת הדרך דהרי שלוחי מצוה אינם ניזוקים?

אחינו כל בית ישראל הנתונים בצרה ובשביה העומדים בין בים
ובין ביבשה המקום ירחם עליהם ויוציאם מצרה לרוחה ומאפלה
לאורה ומשעבוד לגאולה השתא בעגלא ובזמן קריב ונאמר אמן

עלון זה יוצא לאור בס"ד ע"י בית המדרש "בית - יוסף"
לע"נ רבי יוסף ב"ר יצחק ז"ל ויצמן
רחוב קרית יערים 32 גבעת זאב

1. האם מותר להוציא ספר תורה כדי לקרוא שנים מקרא ואחד תרגום? הוכח מפרשת השבוע!

תרגום ואפילו עטרות ודיבון, שכל המשלים פרשיותיו עם הצבור מאריכין לו ימי ושנותיו."

וכן כתב רבינו (או"ח סימן רפ"ה) וכן כתב הפרי מגדים במשבות זהב (או"ח סימן רפ"ה) "ואלה שמות" ראשי תיבות וחייב אדם לקרוא הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום, וכן כתב החיד"א בספרו חומת אנך ריש פרשת שמות בשם רבינו אפרים.

גדר התקנה

במקום קיבוץ העם, שהוא בית הכנסת, ועוד חייבנו חז"ל לקרותו כל אחד מישראל בביתו בכל שבעה ושבעה כמו שקורין אותו במקום הקיבוץ... כדי שישכיל בדברים יותר בקרותו אותו בביתו". בכך שקורא אדם שתיים מקרא ואחד תרגום בביתו, יכול להשכיל יותר בהבנת הדברים מאשר בקריאה בציבור, והוא מגדר קיום חובת תלמוד תורה.

על דרך זו מבואר בשו"ת תרומת הדשן (סימן כג, ע"פ רבנו שמחה המובא הו"ד בהגהות מיימוניות) "דעיקר החיוב דאצרכו רבנן להשלים פרשיות עם הציבור, היינו שכל אחד מישראל יקרא לעצמו כל התורה מראש ועד סוף בכל שנה, כמו שעושים הציבור".

ביתרומת הדשן שם מביא שיטה אחרת (רבנו חננאל) לפיה עיקר התקנה נתקנה כדי שיהיה כל אדם רגיל במה שקוראים בציבור (באגרות משה, אורח חיים ח"ג, סימן מ' הדגיש שהוא טעם אחר) – ולפי זה יהיה חובה לקרוא אף את פרשיות יו"ט ודי' פרשיות. אך להלכה נקט שם שאין חובה אלא לקרוא את פרשיות השבוע שתיים מקרא ואחד תרגום, וכן פסק מרן בשולחן ערוך (סימן רפה, סעיף ז).

תחילת זמן הקריאה

בספר שמירת שבת כהלכתה (פרק מב, הע' ריח) כתב ש"מסתבר דהיינו מזמן מנחה גדולה", כלומר, אין צורך שהאדם עצמו יתפלל מנחה, אלא כיון שהגיע זמן מנחה יכול לקרוא שנים מקרא ואחד תרגום של הפרשה החדשה.

ואולם, בספר הליכות חיים (ח"א אות רעח) כתב בשם מרן שר התורה הגר"ח קנייבסקי זצוק"ל ש"לכאורה צריך שהוא יתפלל" (בדרך שיחה' ח"א עמ' ג כתב "אפשר שסגי מה שהגיע זמן מנחה").

וכן בכתב בספר הליכות שלמה (הלכות תפילה פרק יב, סעיף לה): שרשאי אדם לקרוא שתיים מקרא ואחד תרגום של הפרשה הקודמת (אם הפסיד זמן לכתחילה של קודם הסעודה) "עד שיתפלל הוא עצמו מנחה, ולא עד התחלת זמן תפלת מנחה" – ומכאן שהתחלפות מפרשה לפרשה תלויה בתפילת עצמו. על דרך זו מבואר בשו"ת רבבות אפרים (ח"ה, סימן רטז), שמעיד על איך שראה את הרב משה פיינשטיין קורא שנים מקרא ואחד תרגום בשבת אחר הצהריים, קודם תפילת המנחה (אך ייתכן שעשה כן בדיעבד).

סוף זמן הקריאה לכתחילה

תאכלו לחם בשבת עד שתגמרו כל הפרשה", יש לומר דקאי על סעודה שלישית של שבת" (בספר ארחות רבנו מבואר שכוונתו אפילו לכתחילה). מבואר שם שהחזו"א עצמו נהג לגמור לפני סעודת שחרית, אבל סבר שמעיקר הדין יכול לגמור עד סעודה שלישית – כנראה באופן שאוכל סעודה שלישית קודם שמתפלל תפילת המנחה. בספר מעשה איש (ח"ה עמ' צא) מובא שעיקר הקפידה לסיים הוא עד שעת המנחה, אלא שהחזו"א עצמו סיים לפני תפילת שחרית, וכשלא הספיק עיכב את הסעודה עד שייסיים בשאלה אם מותר לקדש לפני שסיים קריאת שתיים מקרא ואחד תרגום, כתב ב'קצות השולחן' (סי' עב, ס"ק ו) שאין בכך קפידה, ובתנאי שייסיים קודם הסעודה הקבועה. ב'שער הציון' (ס"ק יד) הוסיף הימשנה ברורה' שאין לאדם לעכב את סעודתו כדי לסיים קריאת שתיים מקרא ואחד תרגום במקום שיש אורחים בביתו התאבים לאכול.

סוף הזמן לקרוא שתיים מקרא ואחד תרגום

אלמלא כן, מבואר שהקריאה בערב יו"כ מקיימת את המצווה. הלכה זו הובאה אף בדרכי משה (ס"ק ג) ובאליה רבה (ס"ק ז).

בדיעבד, אם לא השלים עד המועדים הנ"ל, כתב רבנו שמחה (הגהות מיימוניות ה' תפילה פרק יג, אות ש) שיש להשלים עד שמחת תורה: "וכתב רבינו שמחה אע"פ שעיקר מצוה כל פרשה בכל שבת עם הציבור, אם לא עשה כן ישלים כולם בשמיני עצרת, שבו גומרים הציבור".

ב'משנה ברורה' (ס"ק יב) הדגיש שהשלמה זו היא בדיעבד בלבד, ועיקר התקנה היא להשלים את פרשיותיו באותה שבת.

ויש לחקור האם מותר להוציא ספר תורה כדי לקרות שנים מקרא ואחד תרגום או דילמא אסור?

נהג בשו"ת רדב"ז (חלק ג' סימן תקכ"ט) נשאל במי שיש לו ספר תורה בתוך ביתו, ויש לו גם כן חומש באיזה מהם יצא ידי קריאת התורה שנים מקרא ואחד תרגום.

ומסיק: ומסתברא לי דאם זה הקורא הוא בקי בקריאה בניקוד ובטעמים וסוף פסוק, ודאי בספר תורה עדיף, שהרי יש בו קדושה רבה, ומכל מקום אם אינו בקי בקריאה, בחומש עדיף שיש בו נקודות וטעמים.

"ואלה שמות בני ישראל"

בבעל הטורים כתב ראשי תיבות: ואדם אשר לומד הסדר שנים מקרא ואחד תרגום בקול נעים ישיר יהיה שנים רבות ארוכים לעולם. הגמרא במסכת ברכות (דף ח ע"א בסוף) מביאה: "אמר רב הונא בר יהודה אמר רבי אמי: לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הצבור שנים מקרא ואחד תרגום".

בדברי הרמב"ם בהלכות תפילה (פרק יג הלכה כה) משמע שגדר חיוב קריאת שתיים מקרא ואחד תרגום הוא כחובת קריאת התורה בציבור בכל שבת ושבת, כדבריו: "אע"פ שאדם שומע כל התורה כולה בכל שבת בצבור, חייב לקרות לעצמו בכל שבעה ושבעה סדר של אותה שבת שנים מקרא ואחד תרגום". כלומר: כמו שיש חובה לקרוא את התורה בציבור מידי שבת ושבת, כך יש חובה לקרוא את התורה ביחידות – שלא כדעת הראשונים הסבורים שנפטר אדם מחובת שנים מקרא ואחד תרגום על ידי הקריאה בציבור, ותקנת חז"ל להשלים פרשיותיו עם הציבור נאמרה רק ליחיד הדר במקום שאין בו קריאת התורה בציבור (דעת הראב"ן, הובא בהגהות מיימוניות (על הרמב"ם, שם) ובבית יוסף (אורח חיים סימן רפה)). לדעת הרמב"ם, אשר דבריו הועתקו בשולחן ערוך (שם, סעיף א), חיוב קריאת שתיים מקרא ואחד תרגום הוא כחובת קריאת התורה בציבור בכל שבת ושבת.

ספר החינוך בהקדמה מבאר: שיסוד התקנה הוא קיום מצוות תלמוד תורה: "ואחת מן המצוות, והיא עיקר ייסוד שכולן נשענות עליו, היא מצות לימוד התורה... ועל כן קבעו לנו חז"ל לקרות חלק אחד מספר התורה

יסוד המצווה הוא שיחיד ילמד שתיים מקרא ואחד תרגום כפי שהציבור קורא באותה שבת. מכאן מובנת הוראת הגמרא שאין להקדים או לאחר את הקריאה, אלא יש לו "להשלים פרשיותיו עם הציבור". כפי שהורו פוסקים רבים, מי שהקדים לקרוא פרשה לפני שהתחילו הציבור לקרותה, לא יצא ידי חובתו, וכן מבואר בדברי הכלבו (סימן לז), וכן בדברי המהר"י אבוהב על דברי הטור, וכן פסק בשו"ת קנה בושם (ח"א טו טז).

ואולם, לא נתבאר בגמרא מהו אותו זמן שבו ניתן להשלים את הפרשה עם הציבור. התוספות (שם, ד"ה ישלים) כתבו: "דכל השבוע מכיוון דמתחילין לקרות הפרשה, דהיינו ממנחת שבת ואילך עד שבת הבאה, נקראת עם הציבור". תחילת הזמן, לפי דברי התוספות, היא בשעת מנחה בשבת, שאז מתחילים לקרוא את פרשת השבוע הבא. בדרכי משה (סימן רפה) הביא את שיטת הכלבו (סימן לז), לפיה אין לקרוא בזמן מנחה של שבת, אבל הרדב"ז (סימן רפה) דחה שיטה זו. בפרי מגדים (א"י ס"ק ה) סיים בצ"ע בשאלה זו, אבל ב'משנה ברורה' (ס"ק ז) פסק שניתן להתחיל מזמן זה – אף שלשון ה'שולחן ערוך' הוא "מיום ראשון".

הפוסקים דנים במה נחשב זמן מנחה: האם די בהגעת זמן מנחה, או שמא צריך שהאדם בעצמו יתפלל.

התוספות (שם) הביאו את דברי המדרש: "ג' דברים צווה רבינו הקדוש לבניו בשעה שנפטר, שלא תאכלו לחם בשבת עד שתגמרו כל הפרשה, משמע דקודם אכילה [סעודת השבת ביום] צריך להשלימה. ומיהו אם השלימה לאחר אכילה שפיר דמי, מכל מקום מצוה מן המובחר קודם אכילה".

מדברי המדרש מבואר שמצווה מן המובחר להשלים את קריאת הפרשה קודם לסעודת שבת, ולאור דבריו נפסק ב'שולחן ערוך' (סעיף ד) שיש לאדם להשלים את הקריאה קודם שיאכל בשבת. הכוונה, כפי שכתבו הפוסקים (ראה חיי אדם כלל ז, סעיף ט; משנה ברורה ס"ק ט), היא לסעודת שחרית, ואין ענין לסיים שתיים מקרא ואחד תרגום לפני סעודת הלילה.

בספר דרך שיחה (ח"א עמ' א, אות א, וכן ארחות רבינו ח"ג עמ' רלד, אות לז) בשם החזו"א: "מרן החזו"א זצ"ל אמר כי לדעתו מה שכתוב "לא

כתב בכלבו (שם) בשם ר' מאיר ש"מי שלא חזר הסדר שנים מקרא ואחד תרגום קודם שבת או בשבת עצמה יכול לחזור בשבת עד יום ארבע [ולא עד בכלל] ואינו קרוי עבר זמנתי". כמו שבדיני הבדלה, רשאי אדם שלא הבדיל לעשות הבדלה עד יום שלישי של השבוע, כך בדין קריאת שתיים מקרא ואחד תרגום, אפשר להשלים את הקריאה עד יום שלישי. גם במנהגי תרומת הדשן (לקט יוסף עמ' נה) כתב שפעם היה בעל תרומת הדשן חלש, "והיה מעביר הסדרא שעברה בליל ג' אחר שבת". והוסיף שם שמיים רביעי ואילך שוב אין בכך מצווה יותר מלימוד תורה אחר.

ואולם, מי שלא הספיק לקרוא שתיים מקרא ואחד תרגום עד סעודת השבת, וכך לא הספיק לקרוא עד מנחה, וכתבו קצות השולחן (סימן עב ס"ק ז) וכן בספר הליכות שלמה (תפילה פרק יב ס"ק מו) שיש להשלים בשבת אחר המנחה, ועדיף להשלים משהבית מאשר לאחר הלילה.

מי שלא השלים עד יום שלישי (ועד בכלל), כתב באבודרהם שישלים עד עשרת ימי תשובה (סדר תפלת סוכות), דין העולה מדברי הגמרא (ברכות שם), שם נאמר על רב ביבי בר אבבי ש"סבר לאשלומינהו לפרשייתא דכולא שתא במעלי יומא דכפורי". חייא בר רב השיב לו שהרי יש חובת אכילה בערב יו"כ, ואינו יכול לקרוא שתיים מקרא ואחד תרגום כל היום – אבל

אעפ"י ששמותיהם כשמות גוים כשרים, מפני שרוב ישראל שבחוצה לארץ שמוותיהם עליו שמוות גוים, וגם בארץ ישראל היו שמוותיהם כשמות גוים, דלא איכא בין ארץ ישראל לחו"ל אלא רוב, וכמו שנראה שם מפירוש רש"י (ד"ה אע"פ). ולא תימא דוקא שמות הרגילים ישראל וגוים יחד, אבל שמות מובהקים לגוים לא, שהרי מתוך דברי הרא"ש (שם, ס"י יא), משמע בפירוש שהיו ישראלים נקראים כשמות מובהקים של גוים, שכתב וז"ל, אמר ליה לא בא לידנו אלא גט שהיו חתומים עליו לוקוס ולוס והכשרנוהו, דכיון דלא שכיחי ישראל בשמות הללו, ודאי לא טעה השליח להחתיים אנשים כאלה שהם דומים בשמותם לגוים עד שחקר ופשפש אחריהם ונדע לו ישראל הם והחתיים. הרי בפירוש ישראל שקורא עצמו בשם שמות גוים מובהקים, ישראל כשר הוי, וכשר לחתום בגט.

ובמשיב דבר (ח"ד ס"י עא) כתב בדנדו, לענין אשה ששמה מעריסה שם לעז יהודי האדא, ונקראת בפי כל בשם לע"ז האנכען: לעת כזאת שכבר נשתנה המדינה במשך השנים ואפילו אנשים כשרים שאין רצונם להתדמות לגוים קורא ג"כ ע"ש האדא האנכען, וגם כי באמת אחרי שכבר נהגו בזה השם שוב אין איסור בזה כלל, וכמו לענין שנוי בגדים, במשך שלשים שנה מקודם אם היה מי מישראל לובש כובע של נכרי וכדומה היו קוראין אחריו מלא, ועתה שכבר נהגו בה הרי היא בגדי יהודי, והכי נמי בשמות, מעתה יש לנו לדעתן ולתורות לפי הזמן וטיב המקום והבו דלא לוסוף עלה. ויע"ש שו"ת מהרא"פ ס"י מ' שבזמננו מחמת גזירת המלכות מחויבים הכל לקרוא לעצמם גם בשם לע"ז, ונראה מדבריו שכך נוהגים גם שלומי אמוני ישראל באותם המקומות.

מיו"ר הגר"מ פיינשטיין זצ"ל בספרו שו"ת אגרות משה (ח"ג ס"י לה), לאחר שדן בארוכה אלו מן השמות נחשבים שמות גוים, שהרי לא יתכן ששם שכבר נשתרש בעם היהודי מזה דורות יחשב כשם גוים, והביא שרבים מגדולי ישראל במשך הדורות היו נקראים בשמות גוים, כמו רבי וידאל בעל מגיד משנה ועוד, כתב: ומצד עצם הדבר שמשנים את שמותיהם לשמות נכרים ודאי הוא דבר מגונה מאד מאחר שחז"ל שיבחו זה וחשבו זה מהדברים שבשבילם נגאלו ממצרים, אבל איסור ממש לא מצינו בזה, והוא כמו לא שינו את לשונם דגם כן הוא מהארבעה דברים שחשיב התם, שחזינן שאף שהוא מצוה לדבר בלה"ק כדאיטא בספרי (סוף פרשת עקב) והוא ברש"י בפי החומש שם על הפסוק לדבר בס, מ"מ אינו איסור דהא כל ישראל מדברים בלשון חול של האומות מזמן שגלינו בחטאינו בין האומות, ואף גדולי תורה וחסידים עולם לא דברו בלה"ק... ולכן לדינא בגט כל שמות הלועזים שווין כמנהג יושבי על מדין.

4. כיצד גבר טובע וכיצד אישה טובעת? הוכח מפרשת השבוע!

חופר שיחין שנפלה לבור הגדול ובאו והודיעו לר' חנינא בן דוסא, שעה ראשונה אמר להם שלום, שניה אמר להם שלום, שלישית אמר להם עלתה, כי בשלישית היא כבר לא יכולה לחיות, ודאי שתעלה משום שדבר שהיה מתעסק בו אביה שהיה חופר בורות מים לעולי רגלים לא יכשל בו ורעו.

ובתשובת ברית יעקב (להגר"מ ליפשיץ זצ"ל אהע"ז סימן י"ט) כתב להעיר שלפי מה שכתב בספר חסידים שיש חילוק בין טביעה של איש לטביעה של אשה, אין ללמוד ממעשה של בתו של נחוניא למקרה של טביעת זכר, שכיון שאשה פניה למעלה אם כן יכולה לחיות יותר בתוך המים שצפה למעלה, לא כן גבר שפניו למטה.

ובפירוש עץ יוסף (על בראשית רבה י"ז י"ג ד"ה מפני מה) כתב: שבדורות האחרונים נשתנה הטבע דשניהם נולדים למעלה ולמטה ולפעמים מן הצד, וכ"כ בשו"ת טוב טעם ודעת (מהדורה תליתאה סימן רס"ד).

ובשו"ת מהרי"ט (אהע"ז סימן כ"ו) פליגי על השיעור של שלש שעות משום שלא יתכן שכ"כ הרבה זמן ישנה במים, אמנם בתשובת רעק"א (סימן מ"ז) כתב שאין להקל בדברי הריב"ש.

5. האם משה רבינו כשנולד היה אדם קדוש או שנעשה אדם גדול ע"י שעבד על עצמו? הוכח מפרשת השבוע!

ויאמר, אתה בן אדם קרוץ מחומר אשר טח עיניך מראות, ולבך צפנת משכל, הטוב טוב יאמר למי אשר פניו מורים ומוכיחים להיותו טוב, הלא זה הוא כבהמה שלפי טבעו הוא טוב, וזה הדבר הטוב, מי אשר פניו רעים עד מאוד, והוא גובר על החומריות ומהפכו לטוב, זה הוא בעצם אשר לו משפט הטוב לקרוא לו טוב, כי הוא על ידי בחירתו טוב.

ומקשה האור פני משה: וקשה דהרי מהפסוק "ותרא אותו כי טוב הוא" מוכח להיפך שהוא נולד טוב.

ומתיר: אדרבה מכאן יש הוכחה למעשה הזה, דיש לדקדק בפסוק דלמה כפלה התורה כפל לשון בפסוק ותרא "אותו" כי טוב "הוא" דהויה ליה למיימר או ותרא אותו כי טוב ולא לכתוב הוא או דהויה ליה למיימר ותרא כי טוב הוא ולא לכתוב אותו, אלא דכוונת הפסוק לומר ותרא בנבואה אותו כי טוב מה שיהיה טוב יהא מצד עצמו שישבר את החומריות שלו ויזהיר כזוהר הרקיע.

ובספר כליל תפארת להמגיד מוילקומיר הפרק את הסיפור הזה ממה שכתבו בפרשת השבוע "ותרא אותו כי טוב" וכתב רש"י דנתמלא כל הבית אורה.

וכן כתב רבי ישראל ליפשיץ בעל התפארת ישראל בסוף מסכת קידושין שאילולא הוא כתבה היו סוקלים באבנים את מי שהיה מעז לכתוב 'סיפור-

לעאפאלד. ולא נודע שם האמת, כי אם בשום לעפר, שם יחקקו על המצבה שם האמת. ובספר קישוטי כלה כתב, דעליה נאמר, קראו בשמותם עלי אדמות, דרך על המצבות נחקק שמות יהדות שלהם, ע"ש. אמנם כעת אף על המצבות יש הרבה אשר כותבין רק שם המכונה. כך דרך היצירה, היום אומר לו עשה כך, ומחר עשה כך. האב ישנה השם והלשון, והבן ישנה מנהגי ישראל, ובן הבן יצא חוץ לשיטה, ואחריתו עדי אובד... כי שם הנקרא לאדם בהיוולדו ודאי מזדמן מאת השי"ת באשר הוא שמו למעלה, והוא חיותו של אדם כל ימיו. ומה מאד צריך לזהר שלא לשנות שם ישראל לשם עכו"ם, כי הוא תחבולת הסי"ם לתפוש את האדם במצודתו ולטמאות אותו, כי בתר שמא אזלינן. וכי אין נאה יותר שם ישראל משם עכו"ם.

ובספר חסידים (תתשל"ט) כתב, לפיכך סמך זה ספר תולדות אדם לפסוק לקרא בשם, שיקרא אותו בשם ה', אחר שם של יהודי, ולא שם של נכרי. הגר"מ קליין זצוק"ל בספרו שו"ת משנה הלכות (ח"ד סימן קיד), לאחר שהביא מדברי הפוסקים בזה וציין לדברי המהרשד"ם דלהלן שמתיר לקרוא בשם נכרים, כתב ע"פ מה דאיטא בגמרא יומא ל"ח ב': ושם רשעים יירקב, אמר ר' אלעזר רקביבות תעלה בשמותן דלא מסקינן בשמייהו, ופרש"י רקביבות לזודה, דהוי כברזל שאין משתמשים בו שלא יקרא אדם לבנו שם אדם רשע... וכיון דעכשיו כל הגויים רשעים הם ולא מצינו אף אחד שישמור ז' מצות בני נח ממני צווי השם, ואפילו ימצא אחד ששומר ז' מצות ואינו מודה שנתנו למשה מסיני להם אין זה כלום, כמ"ש הרמב"ם (פ"ח מהלכות מלכים הי"א)... וכבר כתב החתם סופר בחידושו על מס' גיטין בסוגיה דערכאות של עכו"ם דבזמן הזה כולם רשעים הם, וכילהו חייבין מיתה על שעבורים על שבע מצוות שלהם... וכיון דהיום כלהו רשעים נינהו אסור להסיק בשם עכו"ם לכולי עלמא, ואיסור גמור הוא מדברי קבלה וגמרא, ולא דמי להני דבימי הגמרא דאמרו שם יהודי שבחז"ל רובם שמותם כעובדי כוכבים, דאז בזמניהם אכתי היו עובדי כוכבים חסידים אומות העולם ולא היו רשעים גמורים, משא"כ עכשיו.

אולם בשו"ת מהרשד"ם (יו"ד ס"י קצט) כתב: אלו האנוסים שבאו מפורטוגל והיו להם שמות כשמות הגויים, ואחר שבאו לבקש את ה' ואת תורת משנים שמם לשמות בני ישראל, ויש להם צורך לכתוב ממקום אשר הם יושבים ביהדותם אל המקום אשר היה להם שמות כשמות הגויים... אמת כי מדת חסידות לא קאמינא, דודאי מדת חסידות הוא להרחיק האדם עצמו בכל מיני הרחקות שאפשר, ובפרט למי שעברו על ראשו המים הזדונים, אכן מן הדין נראה בעיני דבר ברור שאין בזה חשש איסור כלל... וראיה לדבר דאמרין בגיטין פרק א' (יא, ב) גיטין הבאים ממדינת הים,

"ויאמר בילדכן את העבריות וראיתן על האבנים אם בן הוא והמתן אתו ואם בת הוא וחיה" (א טז).

בגמרא במסכת סוטה (דף יא ע"ב) איתא: א"ר חנינא סימן גדול מסר להן בן פניו למטה בת פניה למעלה.

בספר חסידים (אות תתשמ"א) כתב: כשמונת הולד ברחם אמו הזכר פניו למטה והנקבה פניה למעלה, וכן כשהאדם טובע במים פניו למטה, ובאשה הטובעת במים פניה למעלה, כמו שנמצאים ברחם.

לפי חידושו של הספר חסידים שיש חילוק בין טביעת זכר לטביעת נקבה, יוצא חידוש מעניין מאוד בהלכות עגונה.

דהנה פסק מרן בשולחן ערוך (אהע"ז סימן י"ז סעיף ל"ב) שאם ראו אחד שנפל למים מכוונסים ושהה כדי שתצא נפשו ולא עלה, מעיד עליו שמת ומשיאים את אשתו. ובשיעור של "עד שתצא נפשו" הביא בבאר היטב מתשובת הריב"ש (סימן תט"ז) שהוא שלש שעות.

ובשו"ת תורת אמת למהר"א ששון ז"ל (סימן א') כתב שיצא כן לריב"ש מהמעשה המובא בגמרא במסכת יבמות (דף קכא ע"ב) לגבי בתו של נחוניא

"ותהר האישה ותלד בן ותרא אותו כי טוב הוא" (ב ב).

משמע מדברי הפסוק שמיד שמשה רבנו נולד ראו עליו שהוא טוב והוא אדם גדול. וכן כתב האור החיים על הפסוק "ויקרא אלוהים אליו מתוך הסנה ויאמר משה ויאמר הנני" וז"ל כי משה נביא היה בטרם יצא מבטן אמו והכיר הקורא.

אבל בספר אור פני משה (פרשת חוקת) חולק על זה ומביא סיפור פלא מאוד: וז"ל שמעתי אומרים דאיטא בספרים מעשה, מלך אחד שמע מכל אשר עשה משה איש האלוהים נפלאות ותעצומות, והמלך הזה היה מכיר בצורת הפרצוף, והסכים בדעתו ושלח צייר אומן המדבר אל משה לצייר דמות תבניתו, ויהי כאשר בא אל המלך, ויפן כה וכה וירא כי אין איש בעולם רע מהתואר צורת הפרצוף הזה, שהיה מראה סימני מדות רעות ומגונות, להיות נואף ורוצח וכל מדות רעות שבעולם, ויצו המלך להרוג את הצייר הזה, באומרו שמעל בשליחות המלך, וייקח השני אל דברים את הצייר השני ויאמר לו כזה וכה, ויהי כאשר בא הצייר השני אל משה וירא את תואר פניו, והנה הוא כתבנית אשר הביא אתו הצייר הראשון, ותסמר שערות בשרו באומרו כי למיתה ילך גם הוא בבואו אל המלך, וערב את לבו וייגש אל משה ויאמר לו כך וכך, והנה בקשתו שתאמר לי מדוע פניך רעים, ואתה אינך דומה לשום בן אדם אשר על פני האדמה, ויען משה רבינו ע"ה

7. האם הדלקת אור במנורת ליבון בשבת היא איסור דאורייתא או איסור דרבנן? הוכח מפרשת השבוע!

דוגמת אש של מעלה, דכתיב גבי הסנה שנתפלא משה רבינו ע"ה "מדוע לא יבער הסנה", ואינו אש ממש רק אור האש היי הטמון בטבע חוטי הברזל. ובשו"ת צ"ח אילעזר (ח"א סימן כ) דן בדבריו וכתב שבזמנו לא נודעה לתכלית ענין החשמל ודרכי פעולתו, ולכן חכך בזה להקל, אולם כעת כבר נודע דהוי אש ממש וממילא איסור בתכלית האיסור והאי אב מלאכה של מבעיר ומכבה, וכן דן שם על הטענה שאש כזו לא הייתה במשכן.

8. אמא שציונה על בנה שלא יעסוק בלכידת נחשים האם מחוייב לשמוע לה? הוכח מפרשת השבוע!

חמדת זמנו להתעסק בצידה!! ואי משום שדובים וזאבים ושאר חיות הטורפים מועדים להזיק, והרי אמרו שהזאב והארי כו' כל הקודם להרגן זכה, ... והרי אפילו בשבת על כל פנים מותר לדרסן לפי תומו כדאמרין בגמרא במסכת שבת (דף קכ"א ע"ב) וכן פסק מרן בשולחן ערוך (סימן שט"ז ס"י) ואמנם גם זה אינו ענין לנדון דידן, דהתם כשבאו לישב במקום בני אדם והם באו לידם, בחול יהרגם ובשבת ידרסם לפי תומו, והרי כך אמרו שם במסכת שבת תנו רבנן נזדמנו נחשים הרגן בידוע שנזדמנו לו להרגן כו', אבל לרדוף אחריהם ביערות מקום מעונותן כשאין רגילים לבוא לישב, אין כאן מצוה, ואין כאן רק לרדוף אחר תאוות לבו ועצת הנדמה כטביא... עכ"ל. ואם כן מבואר שדווקא אם לא הגיעו למקום ישוב בני אדם, אבל כאשר כבר הגיעו, אף הוא בכלל זכאי שמגלגלים זכות על ידו.

והנה עצם ההתעסקות בלכידת הנחשים לצורך פרנסה לכאורה היא מותרת, שהרי רשאי אדם להסתכן עבור פרנסה כמבואר בנודע ביהודה וז"ל: "ועכשיו אני אומר אפילו איסורה איכא (להתעסק בציד) שהרי כל העוסקים בזה צריכין להיכנס ביערות ולהכניס עצמם בסכנות גדולות במקום גדודי חיות, ורחמנא אמר ונשמרתם מאוד לנפשותיכם, ומי לנו גדול ואומן בקי בצידה יותר מעשו, שהכתוב העיד עליו ויהי עשו איש יודע ציד וכו', ופוק חזי מה אמר הוא על עצמו הנה אנכי הולך למות וגו', ואין מקרא יוצא מידי פשוטו שהיינו שהוא מסתכן בכל יום בין גדודי חיות וכן פירשו הרמב"ן, ומעתה איך יכניס עצמו איש יהודי למקום גדודי חיות רעות!! ואף גם בזה מי שהוא עני ועושה זו למחייתו, לזה התורה התירה כמו כל סוחרי ימים מעבר לים, שכל מה שהוא לצורך מחייתו ופרנסתו אין ברירה, והתורה אמרה ואלו הוא נושא את נפשו, ואמרו רז"ל מפני מה זה עלה בכבש ונתלה באילן ומסר עצמו למיתה לא על שכרו כו', אבל מי שאין עיקר כוונתו למחייתו, ומתאוות לבו הוא הולך אל מקום גדודי חיות ומכניס עצמו בסכנה, הרי זה עובר על ונשמרתם מאוד... עכ"ל.

ואם כן כיון שכבידו אב משל אב (ו"ד סימן רמ"ה) לכאורה אין הבן צריך להפסיד פרנסתו, ויתכן שיש בזה גם התעסקות בדבר מצוה שהרי מביא בזה תרופות לחולים, ואם כן אולי אפילו אסור לו לשמוע בקול אמו. וכעין מה שכתב המהר"ם מרוטנבורג (ד"ב סימן כח, ובנדמ"ח ח"ב סימן קע"ט) וז"ל: "ושאלת אם האב יכול לעכב על ידי בנו מלעלות לארץ ישראל, כיון דקיימא לן מצוה לעלות, וכתביב אני ה' דבכל דבר מצוה לא ישמע לו דכבוד המקום קודם", עכ"ל.

אולם למעשה הצענו את הספק לפני מורנו הגאון בעל אילת השחר זצ"ל, והורה שצריך לחדול מעיסוקו. ויעוין בספר חסידים (סימן שמ) שכתב: "אם האב והאם מתענים והבן חושב איך לבטל מהם הענויים, והבן מתענה או מדבר אני מתענה אם אתם מתענים, והבן יודע שאביו ואמו עצבים על שמסגף נפשו, אסור לו לענות נפשו ממה שאביו ואמו מצטערים בתעניותיו...".

רבנו יוסף חיים זיע"א בספרו שו"ת תורה לשמה (סימן ערב) שדן לגבי מי שציוה לבנו שלא ילך במקום סכנה, אם מותר לבן להפליג בים לצורך פרנסתו. ומסיק שם שבזמנים שיש סכנה בים, אסור לו להפליג בים מפני ציווי אביו. ומשמע שיש חיוב לשמוע בקול ההורים שלא להיכנס לסכנה אפילו כשיפסיד פרנסתו מחמת כך. ויעוין עוד בשו"ת שרגא המאיר (ח"ד סימן לד).

ולעצם העניין שהנחשים נשלחים מן השמים, להעניש הגנבים, מצינו כעין זה בגמרא במסכת עירובין (דף נד ע"ב) "באהבתה תשגה תמיד, כגון רבי אלעזר בן פדת, אמרו עליו על רבי אלעזר שהיה יושב ועוסק בתורה בשוק התחתון של ציפורי, וסדינו מוטל בשוק העליון של ציפורי. תניא אמר רבי יצחק בן אלעזר פעם אחת בא אדם ליטלו ומצא בו שרף (נחש ארסי)". (חש"ח יומא כא ע"א).

9. למה משה לא התפלל שהקב"ה ירפא אותו ולא יהיה כבד פה וערל שפתיים?

הרמב"ן מבאר: שמשו מרוב חפצו שלא ילך לא התפלל לפניו יתברך שיסיר כבודו פיו, אבל טען אחרי שלא הסירות כבודו פי מעת שדברת לי ללכת, אל תצוני שאלך, כי לא יתכן לאדון הכל לשלוח שליח ערל שפתיים למלך עמים, והקב"ה כיון שלא התפלל בכך לא רצה לרפא אותו,

"ויאמר משה אסורה נא ואראה את המראה הגדול הזה מדוע לא יבער הסנה" (ג ג)

שו"ת מהרש"ם (ח"ב ס"י רמז) דן האם בהדלקת נורת חשמל יש בה מלאכה דאורייתא של מבעיר, ומשני סיבות כתב לחלק בין מבעיר ממש למדליק נורת חשמל: א. כיון שהדלקת אש כזו לא הייתה במשכן, ב. שאינו אש ממש ואינו שורף החוט ברזל כאש רגילה שאוכלת, ואש של נורת חשמל הוא מעין

לרגל הפלחפה והפצב הביטחוני החפז הפוקד את ארצנו אנו עקיינים בבית המדרש גישפרות תפילה ולימוד תורה ופעילות תורנית רבה בקריאת תהילים ליעוד פשינות והתחזקות כללית לפען הצלחת הפערכה ולפען ישובם של אחינו החיילים והשבויים והנעדרים. אנו זקוקים בדחיפות לכיבוד פוצרים חד פעמיים סכ"ס, כוסות, צלחות, קפה, תה, סוכר, נס קפה בגורען, פטל, עוגיות, כיבוד קל, מיני פתיקה לפען הלוטדים.

לפרטים הרב שמעון: 058-7700681 הרב יוסף: 052-8144488
ניתן לתרום גם בבית למספר: 052-8144488

"ויאמר השליכהו ארצה וישליכהו ארצה ויהי נחש" (ג ד)

מעשה בלכוד נחשים הוזעק על ידי דיירי בנין ללכוד נחש שחדר לחצר ביתם, הלכוד הגיע ותפס את הנחש שהיה ארסי במיוחד, הניחו בתוך קופסא סגורה, ולקחו עמו במכוניתו, כדרך לוכדי הנחשים שמחזיקים בביתם את הנחש כדי לחלוב את ארסו ולהפיק ממנו את תרופת ה'נסיוב'. כשהגיע לביתו ורצה לקחת עמו את הנחש, נוכח שהנחש אינו בקופסא והבין שכנראה במהלך הנסיעה הנחש הצליח להשתחרר מהקופסא ונמצא אי שם במכונית, מכיוון שהשעה הייתה מאוחרת והלכוד היה עייף, נעל את המכונית ופנה לביתו לשינת הלילה. והנה לפנות בוקר העירו צלצול הטלפון כאשר מעבר לקו מדברים מבית חולים, ומיידעים אותו שמכוניתו נגנבה הלילה, והגנב הוכש על ידי הנחש אשר נמלט מהמכונית, ודורשים מהלכוד שיודיע איזה סוג נחש זה, כיון שהגנב נמצא בסכנת חיים ויש לתת את התרופה הנגדית המתאימה. כאשר שמעה על כך אמו של לוכד הנחשים ציוותה עליו שיחדול ממצצוע מסוכן זה, האם צריך לשמוע בקולה למרות שזו פרנסתו או לאו?

נאמר בגמרא במסכת שבת (דף קכ"א ע"ב) 'נזדמנו לו נחשים ועקרבים, הרגן בידוע שנזדמנו לו להורגן ופירש רש"י לך באו לידו, שזימן לו המקום לאבדן, לפי שהיו עתידות להזיק וגלגלו זכות על ידי זכאי. 'לא הרגן בידוע שנזדמנו להורגו, ונעשה לו נס מן השמים', ופירש רש"י: 'הראה לו הקדוש ברוך הוא שחטא, אלא שנעשה לו נס.

ויש לעיין האם המגלגלין זכותי שייך גם לגבי לוכד נחשים, דלכאורה מהלשון 'נזדמנו לו' משמע שנפגש עם הנחש בדרך אקראי, ולא בלכוד נחשים שמזמין את עצמו למקום הימצאותו של הנחש כדי ללכודו. או דילמא אף זה בכלל 'נזדמנו לו' שהרי אין מקצוע הלכוד לחפש נחשים אלא כאשר נמצא נחש מזעיקים אותו ללכודו, וא"כ עצם הימצאותו של הנחש אשר גרמה להזעיק את לוכד הנחשים אף זה בכלל 'נזדמנו לו'?

ולכאורה יש לפשוט ספק זה מלשון הנודע ביהודה (ו"ד מהדו"ת סימן י) שדן בעניין איסור ההתעסקות בציד שלא לשם פרנסה, ובתוך דבריו כתב וז"ל: 'איך ימית איש ישראלי בידיים בעלי חיים בלי שום צורך רק לגמור

"ויאמר משה אל ה' בי אדני לא איש דברים אנכי וגו' כי כבד פה וכבוד לשון אנכי" (ד י)

והקשו הרמב"ן והכתב סופר: מדוע לא רצה משה להתפלל שירפא אותו ה' ולא יהיה כבד פה וערל שפתיים?

למתק אפילו דברים בטלים לאזן השומעים כאלו הם אמרות טהורות. אך מי שהוא כבד פה צריך שיהיו הדברים מעצמם אמרי יושר אמרת כדי שיקבלום מצד עצמותם ואמיתותם ולכן משה רבנו ע"ה היה כבד פה משום יגדיל תורה ולטהרות חשיבותה שקיבלה בשמחה מכח עצמותה ויקר תפארת גדולתה, לפי הנ"ל אתי שפיר מדוע לא התפלל שיתרפא. ועוד נראה לומר: על פי מה שכתב הרמב"ן שלא רצה להסיר ממנו כובד הפה, בעבור שהיה בו ממעשה הנס שסיפרו רבותינו שאירע לו עם פרעה, לפי זה אתי שפיר מדוע לא התפלל שהקב"ה יסיר את זה ממנו.

10. הנוסע לדבר מצוה האם צריך לומר תפילת הדרך דהרי שלוחי מצוה אינם ניזוקים?

אמר ליה רב ששת שהיה סומא לשמיעה: מאי קא עביד רב חסדא? אמר ליה: קאי ומצלי. אמר ליה: אוקמן נמי לדידי ואצלי, מהיות טוב אל תקרא רע (ופירש רש"י: הואיל ואני יכול להתפלל מעומד, שהרי חבורתי עומדת, לא אקרא רע להתפלל מהלך, ואף על פי שמותר). תוספות בגמרא במסכת ברכות (דף ל ע"א ד"ה והיכי מצלי לה) כתב שמעשה זה נאמר על תפילת הדרך ורב ששת אמר שיש לומר תפילת הדרך אפילו מהלך וקיימא לן כרב ששת, ומיהו בתוספתא פסק ה"ר יוסף כרב חסדא וכן רב אלפס פירש דרב חסדא עדיפה ליה טפי, שעצר ועמד ורק אז התפלל תפילת הדרך.

הנה באור החיים הקדוש על הפסוק ויבקש המיתו כתב וז"ל: ויבקש כתב וז"ל אולי כי לצד שהיה שליח מצוה היה לו מונע על דרך אומרים ז"ל פסחים (דף ח' ע"ב) שלוחי מצוה אינן ניזוקין, והמצווה שהיה עסוק בה קנה לו בה פרקליט אחד והוא המלווה והשומר אותו ומנעו למשחית כל קרוב אליו, ואולי כי לזה נתכוון באומרו בדרך במלון לומר שלא היה עוסק בהליכת המצווה אלא במלון ולזה הוא שבקש המיתו, ואף על פי כן היה לו מונע כי סוף כל סוף חשוב כשלוחי מצוה גם בזמן ההוא, וביני ביני כי המלאכה נועדו יחדיו נתחכמה צפורה והרימה מכשול, אבל בעודו עסוק במצווה פשיטא כי לא יקרב אליו משחית.

יש לחקור אדם שנוסע לדבר מצוה האם צריך לומר תפילת הדרך דהרי קיימ"ל שלוחי מצוה אינם ניזוקים או דילמא אי אפשר לסמוך על זה משום שהרי לפעמים אף שלוחי מצוה ניזוקים. והנה אמרינן בגמרא במסכת שבת (דף קי"ח ע"ב) אמר רבי יוסי יהא חלקי ממתו בדרך מצוה.

ובמהרש"א (שם) הקשה: איך שייך לומר שימות בדרך מצוה, והרי איתא בגמרא במסכת פסחים (דף ח ע"ב) דשלוחי מצוה אינם ניזוקים. ומתוך המהרש"א: דשלוחי מצוה אינן ניזוקים היינו ע"י עסק המצוה לא היו ניזוקים, והכא מיידי בדרך מצוה במת בעת שעסק במצווה ולא ע"י עסק מצוה, ע"כ, חזינן מדבריו דאף דשלוחי מצוה אינם ניזוקים, יש לפעמים שניזוק, א"כ לפי זה צריך לומר תפילת הדרך אף בהולך ונוסע לדרך מצוה.

הנה בשו"ת לב יהודה (השמטות סימן ג') כתב דהולך לדבר מצוה פטור מלומר תפילת הדרך, כיון דשלוחי מצוה אינן ניזוקין והליכה לדבר מצוה מגינה עליו שהרי שומר מצוה לא ידע דבר רע.

אבל בפירוש מעשה בצלאל על הריקאנטי (סימן ל"ה) כתב דאף דשלוחי מצוה אינן ניזוקין חייבים הם בתפילת הדרך, משום דתפילת הדרך לא משום סכנה לבד תקנוה, ואם נימא דמחמת סכנה נתקנה צ"ל דסכנת דרכים נחשב שכחה הזיקא וחוששים גם בשלוחי מצוה.

ובספר בעלי תמר על מסכת ברכות (פרק ד') כתב שמעתי בשם מרן הגה"ק זצ"ל מגור שהעיר שא"כ בהולך לדבר מצוה לא יהי צריך להתפלל תפילת הדרך שהרי אין צריך להימלך בקונו בזה, אכן י"ל שגם בזה יתכן שחושב שהוא מצוה ולאמיתו של דבר אינה מצוה וגם יתכן שאינה מצוה גמורה והוא מצוה הבאה בעבירה או שאינו עושה המצווה לשמה ויש לו פניות וכוונות בלתי טהורות, לפיכך הוא צריך לתפלת הדרך גם כשהולך בדרך מצוה.

בספר אוצר החיים (ברכות פ"ד עמ' ו') נסתפק במי שנוסע בשבת לצורך מצוה ופיקוח נפש, כגון מיילדת וכיוצא, אם מתפללים תפילת הדרך, מפני הלשון "ותשלח ברכה במעשה ידי" שזה אינו שייך על שבת. והשיב שם דמסתברא שמברך, כיון שיש לו היתר לנסוע ולעשות הנצרך לו לפיקוח נפש יש לו לומר שישלח לו ה' ברכה. רק דבכהאי גוונא אפשר דיאמר בלשון יחיד ולא לישתתף בהדי צבורא, כי בשבת הא אין נוסעים ואי משום הנוסעים גם כן לדבר מצוה, הוה מיעוטה ולא שכחי. ויותר יש לחוש שיתפלל גם כן וישתתף עם הנוסעים באסור, ובפרט בזמן הזה ה' ישמרנו. הנכון לומר בלשון יחיד. והוסיף שלא ראה מי שמעיר בזה.

אבל אמר לו אנכי אהיה עם פיך והורתיך אשר תדבר, שיהיו דברי אשר אשים בפיך במלות נכונות שתוכל לבטא בהן יפה.

הכתב סופר מבאר: שמשעה ירא לעצמו שתזוז דעתו עליו כשיתגדל ויתנשא על העם, ולכן היה מסרב וה' חפץ שילך בשליחותו, וחישב משה כי אם יש בו חסרון כבד פה והוא בעל מום בטבע שדבר כזה מכניע כל אדם בל יתגאה כל כך ולכן לא רצה משה שהקב"ה ירפאהו.

ועוד אפשר לומר: על פי מה שכתב בדרשות הר"ן דרוש שלישי בטעם הדבר שהיה משה כבד פה, משום שמי שהוא דברן על ידי כח הדבור יכול

"ויפגשוהו ה' ויבקש המיתו" (ד כד)

ובטרים נדון בזאת, תחילה נבאר בראש ובראשונה קמעה בענייני תפילת הדרך.

הגמרא במסכת תענית (דף י ע"ב) דורשת על הפסוק "אל תרגזו בדרך", אמר רבי אלעזר, אמר להם יוסף לאחיו: אל תתעסקו בדבר הלכה בלכתכם בדרך, שמא מתוך העיון בהלכה לא תשימו לב לדרכים ותרגזו עליכם הדרך.

בתלמוד ירושלמי במסכת שבת (פ"ב ה"ו) שנינו: אמר ר' חייא בר בא, כתיב "כי תצא מחנה על אויבך ונשמרת מכל דבר רע" (בדברים כג, ב), הא אם אינו יוצא אינו צריך ליה שמירה? אלא מיכן שאין השטן מקטרג אלא בשעת הסכנה. אמר רבי אחאי בר יעקב כתיב (בראשית מב) "וקרהו אסון בדרך", הא בבית לא? אלא מיכן שאין השטן מקטרג אלא בשעת הסכנה, וכו', אמר רבי לוי בשלשה מקומות השטן מצוי לקטרג המהלך בדרך בעצמו והישן בבית אפל לעצמו והמפרש בים הגדול.

והנה בדין תפילת הדרך יש לעיין, מהו מקור החיוב של תפילת הדרך, האם אומרה רק מי שהולך "בדרך" ממש כלומר שהולך ברגל, מהו אופן החיוב בהולך ברגל בנוסע ברכב או ברכבת, דין אמירת תפילת הדרך באווירון, ודין חיוב נשים ושלוחי מצוה בתפילת הדרך.

כאשר שלח יוסף את אחיו לארץ כנען להביא את יעקב אביו וביתו מצרימה, אמר יוסף לאחיו בפרידתו מהם "אל תרגזו בדרך", ועיין במפרשים שביארו בזה כמה וכמה ביאורים.

הגמרא במסכת תענית (דף י ע"ב) דורשת על הפסוק "אל תרגזו בדרך", אמר רבי אלעזר: אמר להם יוסף לאחיו: אל תתעסקו בדבר הלכה בלכתכם בדרך, שמא מתוך העיון בהלכה לא תשימו לב לדרכים ותרגזו עליכם הדרך ותתעו בדרך. והקשו בגמרא: איני, והאמר רבי אלעאי בר ברכיה: שני תלמידי חכמים שמהלכים בדרך ואין ביניהן דברי תורה ראויים להישרף, וכו'.

ויישבו את הקושיה, דלא קשיא, הא למיגרס, הא לעיוני, היינו ההוראה של רבי אלעאי נאמרה לענין שינון וחזרה על הלכות שכבר נלמדו, וכיון שחזרה אינו מצריך עיון רב אין בזה חשש ולכן חובה להתעסק בזה בדרך. אולם ההוראה של רבי אלעזר נאמרה לענין עיון בסוגיה המצריכה עיון רב, ובהו אינו טוב להתעסק בדרך שעלול לטעות בדרך. וכפי שביאר ברש"י שם, "הא למגרס מבעי ליה באורחה, אבל במלתא דמבעי ליה לעיוני, לא".

בגמרא במסכת ברכות (דף כט ע"ב) מובא: אמר ליה אליהו לרב יהודה אחווה (אחיו) דרב סלא חסידא, כשאתה יוצא לדרך, המלך בקונך (טול רשות מהקב"ה) וצא. "מאי המלך בקונך וצא"? אמר רבי יעקב אמר רב חסדא: זו תפילת הדרך. ואמר רבי יעקב אמר רב חסדא: כל היוצא לדרך צריך להתפלל תפילת הדרך, והיינו שאמירת תפילת הדרך היא חובה ואינה שום צעט אליהו בלבד.

ובהמשך דברי הגמרא אמרינן, מאי תפילת הדרך? יהי רצון מלפניך ה' אלוהי שתולכיני לשלום ותצעדיני לשלום ותסמכני לשלום, ותצילני מכף כל אויב ואורב בדרך, ותשלח ברכה במעשי ידי, ותתנני לחן לחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואי, ברוך אתה ה' שומע תפלה. אמר אביי: לעולם לישתף איניש נפשיה בהדי צבורא, ולכן יש להתפלל תפילת הדרך בלשון רבים ולבקש אף על שאר הולכי הדרכים. היכי נימא (כיצד יאמר)? יהי רצון מלפניך ה' אלוהינו שתולכינו לשלום וכו'.

והקשו שם, אימת מצלי (ממתי חייב להתפלל)? אמר רבי יעקב אמר רב חסדא: משעה שמהלך בדרך, אך לא בעודו בתוך העיר. עד כמה (עד כמה מרחק מן העיר עדיין יכול להתפלל תפילת הדרך)? אמר רבי יעקב אמר רב חסדא: עד פרסה (שהוא בין 3.8 – 4.6 ק"מ).

ובהמשך הגמרא הקשו עוד: והיכי מצלי לה? רב חסדא אמר: מעומד, רב ששת אמר: אפילו מהלך, ואינו חייב לעזור. והביאו בגמ' מעשה לענין זה, רב חסדא ורב ששת הוו קאזלי באורחה, קם רב חסדא וקא מצלי.

לאחר מספר שנים של הדפסת והפצת עלון זה בארץ ובחו"ל, פאחר והוצאת העלון כרוכה בהוצאות כספיות גדולות, לצערנו הרב אנו נאלצים לצמצם מאוד את כמות הדפסת והפצת העלוני.

מעוניין לזכות את הרבים? אתה יכול בשמחה להדפיס עלון זה בשלמותו ולהפיצו באזור מגורך.

ניתן לעזור בהוצאת והפצת העלון ולהקדיש עלונים לזכוני הרבים לבריאות אושר נחת זש"ק ולע"ג קרובים וידידים.

המעוניין להיות שותף בהוצאת העלון ולזכות את הרבים וכול לפנות בטלפון: 052-814448

ניתן ולהיות שותף בזיכוי הרבים ולתרום בביט בטלפון: 052-8144488